

Türkiye’de Asgari Gelir Güvencesinin Yeniden Tasarımı: İkameci Modelin Kurumsal Mantığı ve Uygulanabilirliği

Redesigning the Minimum Income Guarantee in Turkey: The Institutional Logic and Feasibility of the Substitution Model

 İbrahim KARA¹

 İsmet ÇİÇEK²

Makale Geliş Tarihi / Received : 14.02.2026
Makale Kabul Tarihi / Accepted : 10.06.2026

İnceleme Makalesi
Review Article

Öz

Bu çalışma, Türkiye’de asgari gelir güvencesinin tamamlayıcı ve muhtaçlık testli bir yardım düzeninden ikameci ve hak temelli bir gelir tabanına dönüştürülme imkânını incelemektedir. Bu incelemede, transfer miktarı ya da maliyet hesabının ötesine taşınarak hak sahipliği rejimi, idari erişim, kurumsal entegrasyon, finansman mimarisi ve sosyal vatandaşlık boyutlarıyla birlikte yürütülmektedir. Bu doğrultuda tamamlayıcı ve ikameci paradigmlar, asgari gelir tabanının refah mimarisi içindeki konumu üzerinden ayrıştırılmakta ve ikameci modelin Türkiye’deki uygulanabilirliği SWOT analiziyle değerlendirilmektedir. Bulgular, anayasal sosyal devlet ilkesi, dijital idari altyapı ve geniş ölçekli nakit transfer deneyiminin ikameci dönüşüm için önemli kurumsal avantajlar sunduğunu, buna karşılık sınırlı vergi kapasitesi, kayıt dışılık, enflasyonist aşınma, hane temelli yardım mantığı ve lütuf/takdir eksenli kurumsal kültürün dönüşümü kırılganlaştırdığını göstermektedir. Sonuç olarak bu çalışmada, ikameci bir asgari gelir tabanının ancak açık hak sahipliği kuralları, adil ve sürdürülebilir bir finansman mimarisi ve mevcut sosyal sigorta-yardım programlarıyla kayıpsız, katmanlı bir entegrasyon birlikte sağlandığında uygulanabilir ve dönüştürücü bir politika hattına dönüşebileceğini savunulmaktadır.

Anahtar Sözcükler: *Asgari gelir güvencesi, ikameci sosyal koruma paradigması, evrensel temel gelir, hak temelli sosyal vatandaşlık, SWOT analizi*

Abstract

This study examines the conditions under which minimum income security in Türkiye can be transformed from a fragmented, means-tested and complementary social assistance arrangement into a more central, rule-based and rights-oriented income floor. Rather than reducing the debate to transfer levels or fiscal costs, the article focuses on entitlement regimes, administrative access, institutional integration, financing architecture and social citizenship. In this framework, complementary and substitutive paradigms are distinguished according to the institutional location of the minimum income floor within the welfare architecture, while feasibility in the case of Türkiye is assessed through a SWOT analysis. The findings indicate that the constitutional social-state principle, digital administrative infrastructure and extensive experience with large-scale cash transfers provide important institutional advantages for a substitutive trajectory. However, limited tax capacity, informality, inflationary erosion, household-based assistance logic and charity/discretion-oriented institutional culture structurally weaken this transformation. The study argues that a substitutive minimum income floor in Türkiye can become feasible and transformative only when clear entitlement rules, a fair and fiscally sustainable financing architecture, and layered, loss-averse integration with existing social insurance and social assistance programs are jointly secured.

Keywords: *Minimum income security, substitutive social protection paradigm, universal basic income, rights-based social citizenship, SWOT analysis*

¹ Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü, Doğu Yerleşkesi Çünür - Isparta - Türkiye, ibrahimkara@sdu.edu.tr

² Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü, ismetcicek@sdu.edu.tr

E-ISSN: 2651-4036 / © 2017-2026 Journal of Management and Labour. This is an open access article.

Önerilen Atıf Biçimi / Recommended Citation: Kara, İ. & Çiçek, İ. (2026). Türkiye’de Asgari Gelir Güvencesinin Yeniden Tasarımı: İkameci Modelin Kurumsal Mantığı ve Uygulanabilirliği. *Yönetim ve Çalışma Dergisi*, 10 (1), 62-83.

Extended Abstract

This study examines the theoretical and institutional conditions under which minimum income security in Türkiye can be transformed from a fragmented, means-tested and residual assistance arrangement into a more central, predictable and rights-based income floor. The central problem is not whether social assistance exists, but under which legal, administrative and political status minimum protection is organized. In many welfare systems, minimum income schemes operate as last-resort arrangements that intervene only after labor income, family support and contributory social insurance fail. Such arrangements may reduce poverty in specific circumstances, yet they often remain selective, administratively burdensome and vulnerable to stigma (Immervoll, 2010; Frazer & Marlier, 2016). The Turkish case is particularly important because its welfare architecture combines contributory social insurance, household-based means-tested assistance, family solidarity, informal survival strategies and state-supported charitable networks (Buğra & Keyder, 2006; Öktem & Erdoğan, 2020). This layered and hybrid structure provides some implementation capacity, but it also limits the development of minimum protection as an individual, predictable and enforceable social right.

The article employs the complementary–substitutive distinction as an analytical lens. The distinction is not used as a rigid typology of programs, but as a diagnostic tool for clarifying where the minimum income floor is located within the welfare architecture. In complementary configurations, minimum income remains peripheral and residual, filling gaps after labor-market income and contributory insurance are exhausted. In substitutive configurations, the income floor is repositioned as a more central, legally clearer and administratively accessible entitlement layer (Noël, 2018; Natili, 2020; Marchal et al., 2011). This does not mean that substitutive reform abolishes social insurance, disability benefits, child benefits, unemployment protection, care services, health services or other public services. On the contrary, a rights-based substitutive income floor must be integrated with these existing protection layers without producing net losses for high-need groups. The analytical contribution of the distinction is that it shifts the debate from program labels or transfer amounts to institutional placement, entitlement logic, administrative access and integration design.

The theoretical framework situates this distinction within the broader transition from discretionary relief toward rights-based social protection. From this perspective, adequacy and entitlement design are inseparable. Benefit levels matter, but the legal-administrative mode through which rights are claimed, validated, renewed and defended matters equally for distributive justice. Where access remains discretionary, procedural friction is high and codification is weak, protection tends to remain stratified through selective inclusion, household dependency and uncertainty. Where entitlement is rule-based, predictable and procedurally accessible, social protection can more effectively reduce dependence on volatile market income, family-based support and discretionary gatekeeping. This approach links minimum income security to social citizenship and decommodification debates, which evaluate welfare regimes not only by spending levels but also by the extent to which social rights protect individuals against market dependence and arbitrary exclusion (Titmuss, 1968; Esping-Andersen, 1990; Lister, 2004).

Methodologically, the study combines conceptual reconstruction with a Türkiye-specific SWOT-based feasibility analysis. Conceptual reconstruction clarifies the mechanisms linking institutional location to access, continuity and legitimacy outcomes. SWOT is used not as a descriptive checklist but as a strategic matrix that connects the design requirements of a substitutive income floor with Türkiye's institutional strengths, weaknesses, opportunities and threats (Benzaghta et al., 2021; Taherdoost & Madanchian, 2021). The variables included in the SWOT are therefore not external policy topics added after the theoretical discussion. They are derived from the constitutive design dimensions of minimum income security: entitlement regime, individual versus household-based eligibility, conditionality, adequacy, indexation,

financing, integration with existing programs, administrative accessibility, informality, care and gender relations, migrant/refugee inclusion and political sustainability.

The findings indicate a mixed but actionable feasibility landscape. Türkiye has meaningful institutional strengths that can support a gradual substitutive trajectory. The constitutional social-state principle provides a normative anchor for interpreting minimum protection as part of social citizenship. Public institutions have extensive experience in large-scale transfer delivery, beneficiary identification and payment logistics. Digitalization through e-government tools and integrated social assistance information systems may reduce transaction costs, improve administrative coordination and lower non-take-up when accompanied by clear entitlement rules (Coşkun et al., 2011). These strengths suggest that Türkiye does not need to build minimum income administration entirely from scratch. However, existing capacity can support a substitutive model only if it is reoriented from discretionary assistance and household-based eligibility toward transparent, individual and enforceable entitlement.

The analysis also identifies important opportunities. Technological transformation, platformization and labor-market volatility strengthen the rationale for a more reliable income floor. A predictable income floor can function as a stabilizer against income shocks, especially for workers with fragmented employment histories and weak bargaining power. School-to-work transition insecurity, reflected in youth unemployment and NEET risks, also creates a need for transition security that prevents early withdrawal from education or forced entry into low-quality jobs (Arntz et al., 2016; Neyt et al., 2019; Kroupová et al., 2024). Demographic timing provides another opportunity: before ageing pressures become more severe, Türkiye may still rationalize its social protection architecture by linking income security, social insurance, care and active labor-market policies more coherently (TÜİK, 2024; Eurostat, 2025). The COVID-19 experience further demonstrated the importance of rapid and broad-based cash transfer capacity in moments of crisis (ILO, 2021).

At the same time, structural weaknesses remain decisive. Financing is the principal bottleneck. A substitutive income floor requires not only fiscal space, but also a revenue architecture perceived as distributively fair and politically sustainable. Limited tax capacity, informality, the relatively high weight of indirect taxes and weak direct-tax depth constrain the financing base. If reform is financed mainly through regressive taxation, it may reproduce the very inequalities it aims to reduce (OECD, 2025; Tekgüç & Eryar, 2023). A second weakness concerns integration with existing programs. If a new income floor is simply added on top of existing programs, fiscal costs may increase sharply; if it replaces current benefits in a budget-neutral manner, high-need groups may suffer net welfare losses (OECD, 2017). Therefore, substitutive reform must be designed as layered, loss-averse and needs-sensitive integration rather than flat replacement.

Macroeconomic volatility adds another feasibility condition. High and unstable inflation can quickly erode the real value of the income floor unless indexation is timely, transparent and credible. Without real-value protection, a formally rights-based entitlement may become materially inadequate (TÜİK, 2026). Political sustainability is equally important. If cash transfers are exposed to electoral cycles, discretionary expansion or selective allocation, the income floor may become a tool of political distribution rather than a stable social right (Aytaç, 2014). Migrant and refugee inclusion also represents a sensitive design area. Eligibility rules based on citizenship, residence or protection status can generate fiscal and political tensions if they are not transparent and normatively defensible (European Commission, 2025; Giulietti, 2014).

The study concludes that a substitutive minimum income floor in Türkiye is neither impossible nor automatically transformative. Its feasibility depends on institutional sequencing. The reform must first clarify entitlement rules, reduce administrative discretion, protect real benefit value, establish fair financing, and integrate existing social assistance and social insurance

programs without net losses. The broader implication is that minimum income reform should be treated as welfare-state reconfiguration rather than a single cash-transfer intervention. In the Turkish context, the policy horizon should not be maximalist rupture or the immediate introduction of a fully universal basic income. A more realistic pathway is a gradual, rights-oriented and institutionally disciplined transformation that converts contingent assistance into a predictable income floor while preserving social insurance, care, health and public service protections.

Giriş

Gelir güvencesi tartışması, yalnızca yoksulluğa ne kadar kaynak aktarılacağıyla ilgili değildir. Asıl mesele, bireylerin piyasa gelirine, aile desteğine, hayırseverlik ilişkilerine ve idari takdire bağımlılığının hangi sosyal haklarla sınırlandırılacağıdır. Bu nedenle gelir güvencesi, yoksulluğun parasal telafisinden daha geniş biçimde, sosyal haklara erişimin hangi statü, koşulluluk ve damgalanma ilişkileri içinde kurulduğunu belirleyen temel bir sosyal politika meselesi olarak ele alınmalıdır (Titmuss, 1968: 129, 134; Lister, 2004: 14-15). Bu çalışmada kavram, asgari yaşam standardını sürdürmeye yönelik nakdi gelir desteklerini kapsayacak biçimde kullanılmaktadır. Sosyal sigorta, sağlık, bakım ve kamusal hizmetler ise bu gelir tabanıyla birlikte işleyen daha geniş sosyal koruma mimarisinin kurucu unsurları olarak değerlendirilmektedir (International Labour Organization [ILO], 2012).

Bu tartışmanın merkezinde tamamlayıcı ve ikameci paradigmlar arasındaki ayrım yer almaktadır. Tamamlayıcı paradigma, asgari geliri piyasa geliri ve primli sosyal sigortanın yetersiz kaldığı durumlarda devreye giren son çare niteliğinde bir destek mekanizması olarak konumlandırmaktadır (Noël, 2018: 5; Natili, 2020). İkameci paradigma ise asgari gelir tabanını refah mimarisinin çevresel ve artçı yardım katmanı olmaktan çıkararak daha merkezi, öngörülebilir ve hak temelli bir güvence düzeyine taşımayı hedeflemektedir (Marchal vd., 2011: 6; Almeida vd., 2023: 5-6). Ancak bu çalışmada ikameci yönelim, mevcut sosyal sigorta, sağlık, bakım, engellilik destekleri, çocuk yardımları, işsizlik sigortası ya da kamusal hizmetlerin tasfiyesi anlamında kullanılmamaktadır. Kavram, asgari gelir tabanının lütuf, muhtaçlık ve idari takdir eksenli yardım mantığından uzaklaştırılarak açık kurallara dayalı ve hak sahipliği statüsü güçlendirilmiş bir güvence katmanı hâline getirilmesini ifade etmektedir.

Türkiye bağlamında bu ayrım özel bir önem taşımaktadır. Türkiye'nin refah mimarisi, primli-istihdama dayalı sosyal sigorta, muhtaçlık testli sosyal yardım, aile ve enformel dayanışma ağları ile devlet destekli hayırseverlik pratiklerinin iç içe geçtiği melez bir yapı sergilemektedir (Buğra ve Keyder, 2006; Öktem ve Erdoğan, 2020). Bu yapı bir yandan geniş ölçekli nakit transfer deneyimi, dijital idari altyapı ve kurumsal koordinasyon kapasitesi gibi önemli uygulama avantajları üretmektedir (Coşkun vd., 2011). Diğer yandan yardım temelli korumanın hane testi, uygunluk denetimi ve idari takdir mekanizmaları üzerinden işlemesi, sosyal yardım hacmindeki artışın kendiliğinden birey-temelli ve talep edilebilir bir sosyal vatandaşlık rejimine dönüşmesini sınırlamıştır (Coşkun vd., 2011; Özsoy ve Karataş, 2021; Ünlütürk Ulutaş, 2017). Dolayısıyla Türkiye'de asgari gelir güvencesi tartışmasının temel meselesi, sosyal yardımın hangi hukuksal ve siyasal statüyle kurulduğudur.

Bu çalışmada, Türkiye'de asgari gelir güvencesinin muhtaçlık testine dayalı, tamamlayıcı bir yardım düzeninden hak temelli ve ikameci bir gelir tabanına dönüştürülme imkânı ele alınmaktadır. Analitik çerçeve, tamamlayıcı-ikameci ayrımına dayanmaktadır. Çalışma, SWOT tekniğini, Türkiye'nin refah rejimi içindeki güçlü yönleri, zayıflıkları, fırsatları ve tehditleri ikameci gelir güvencesinin tasarım koşullarıyla ilişkilendiren stratejik bir uygulanabilirlik matrisi olarak kullanılmaktadır (Benzaghta vd., 2021; Taherdoost ve Madanchian, 2021). Bu çerçevede çalışma, Türkiye'de temel gelir benzeri bir modelin maliyet boyutunun ötesine geçerek sosyal korumanın hak, erişim, entegrasyon ve siyasal sürdürülebilirlik eksenlerinde nasıl yeniden tasarlanabileceğini tartışmaktadır.

Asgari Gelir Güvencesinden Temel Gelire: Tamamlayıcı ve İkameci Paradigmalar

Asgari gelir güvencesi tartışmalarının başlangıç noktası, gelirin parasal bir akım olmanın ötesinde yaşamın sürekliliğini, öngörülebilirliğini ve toplumsal katılım kapasitesini belirleyen kurumsal bir güvence zemini olmasıdır. Sosyal politika açısından gelirin düzeyi kadar sürekliliği, kırılabilirliği ve gelir kaybı karşısında hangi kamusal mekanizmalarla telafi edildiği de belirleyicidir. Bu yönüyle asgari gelir güvencesi, dar anlamda yoksulluk yardımını aşan ve gelir kırılmalarının hangi hak, erişim ve idari düzenekler üzerinden karşılandığını belirleyen kurumsal bir sosyal koruma sorunu olarak ele alınmalıdır.

Normatif düzlemde asgari gelir güvencesi, insan onuruna yaraşır bir yaşam standardının kamusal sorumluluk altında korunması iddiasına dayanmaktadır. Bu iddia uluslararası düzeyde yeterli yaşam standardı, sosyal güvenlik hakkı ve sosyal koruma tabanları etrafında kurumsallaşmıştır (United Nations [UN], 1948; ILO, 1952, 2012). Titmuss'un (1968: 129) vurguladığı üzere sosyal koruma, kaynak transferi sağlayan teknik bir düzeneğin ötesinde, ihtiyaç ve riskleri toplumsal sorumluluk temelinde ele almayı gerektiren normatif bir alandır. Dolayısıyla asgari gelir tartışmasının merkezinde, gelir kaybının piyasa, aile ve hayırseverlik ağlarına bağımlı biçimde mi yönetileceği, yoksa talep edilebilir ve kurula bağlı bir sosyal hak olarak mı güvence altına alınacağı sorusu yer almaktadır.

Kurumsal düzeyde bu tartışma en görünür biçimde minimum gelir programlarında somutlaşmaktadır. Bu programlar çoğunlukla gelir testine dayalı, bütçe finansmanlı ve 'son başvuru mercii' niteliğinde tasarlanmaktadır (Immervoll, 2010: 4-5). Ancak yoksulluk azaltma ve gelir istikrarı üretme kapasiteleri yalnızca transfer tutarına bağlı değildir. Eşik değerin nasıl belirlendiği, kapsama alınan nüfusun genişliği, başvuru ve kanıtlama süreçlerinin karmaşıklığı, idari erişilebilirlik, yenileme koşulları ve itiraz mekanizmaları programın fiili etkisini doğrudan biçimlendirmektedir (Frazer ve Marlier, 2016: 11). Seçicilik ve gelir testi, sınırlı kaynakların en yoksul gruplara yönlendirilmesini sağlayan mali bir rasyonalite sunsa da dışlama hataları, damgalanma, haktan yararlanmama ve idari yük risklerini artırabilir (Korpi ve Palme, 1998; van Oorschot, 2008: 53). Bu nedenle idari yük, yalnızca teknik bir uygulama ayrıntısı değildir; başvuru, belge sunma, gelir kanıtlama ve itiraz süreçleri ağırlaştıkça, desteğe erişebilenler ile sistem dışında kalanlar fiilen değişmektedir. Bu durum, sosyal yardımın kimlere ulaştığını ve kimleri dışarıda bıraktığını doğrudan belirlemektedir (Herd ve Moynihan, 2018: 2-3). Uluslararası ampirik literatür, nakit transferlerin yoksulluk, eğitim, sağlık ve davranışsal sonuçlarına ilişkin önemli bulgular sunsa da asgari gelir tabanının refah mimarisi içinde tamamlayıcı bir yardım katmanı mı yoksa ikameci bir hak katmanı mı olarak işlediği sorusunu çoğu zaman dolaylı biçimde ele almaktadır (Baird vd., 2014; Siddiqi vd., 2018; Rizvi vd., 2024).

Bu noktada tamamlayıcı ve ikameci paradigmalar arasındaki ayrım analitik önem kazanmaktadır. Tamamlayıcı paradigma, asgari geliri piyasa geliri, aile desteği ve primli sosyal sigortanın yetersiz kaldığı durumlarda devreye giren artçı ve telafi edici bir güvenlik ağı olarak konumlandırmaktadır. Bu modelde asgari gelir çoğunlukla son çare yardımı, gelir testi, hane temelli uygunluk ve davranışsal koşullarla birlikte işlemektedir (Noël, 2018: 5; Natili, 2020). İkameci paradigma ise asgari gelir tabanını sosyal koruma mimarisinin çevresindeki istisnai yardım alanından çıkararak daha merkezi, öngörülebilir ve hak kuralları bakımından daha açık bir güvence katmanına dönüştürmeyi hedeflemektedir (Marchal vd., 2011: 6; Almeida vd., 2023: 5-6).

Bu çalışmada 'ikameci' kavramı, mevcut sosyal sigorta ve kamusal hizmetlerin yerini alan dar bir nakit transfer modelini değil, daha geniş bir yeniden tasarımı ifade etmektedir. Burada kastedilen, sosyal sigorta, sağlık, bakım, engellilik destekleri, çocuk yardımları, işsizlik sigortası ve evrensel kamusal hizmetler korunurken asgari gelir tabanının son çare niteliğindeki muhtaçlık yardımından alınıp daha açık, öngörülebilir ve talep edilebilir bir hak katmanına taşınmasıdır. Bu çerçevede ikameci yönelim, refah devletini nakit transferine indirgemek

yerine, gelir güvencesinin aile, piyasa, hayırseverlik ve idari takdir alanlarına bağımlılığını azaltmayı amaçlayan kurumsal bir tasarım hattıdır.

Evrensel Temel Gelir (ETG), bu ikameci yönelimin en ileri biçimlerinden biridir. Düzenli, nakdi, bireysel ve koşulsuz ödeme mantığıyla hak sahipliğini gelir testi ya da çalışma koşulundan ayırmaktadır (Basic Income Earth Network [BIEN], 2016; Van Parijs ve Vanderborght, 2017: 8-12). Bununla birlikte ETG ile ikameci paradigma özdeş değildir. Negatif gelir vergisi, garantili asgari gelir, katılım geliri, sosyal temettü ve evrensel temel hizmetler farklı hak, koşulluluk ve finansman mantıklarına dayanmaktadır (White, 2003: 171; Gough, 2019). Dolayısıyla asgari gelirden temel gelire uzanan tartışmada belirleyici olan, transferin varlığından ziyade asgari gelir tabanının hangi hak sahipliği rejimine dayandığıdır. Türkiye gibi sosyal korumanın primli istihdam, hane temelli yardım, aile dayanışması ve idari takdir arasında parçalı biçimde kurulduğu bağlamlarda bu tercih, soyut bir normatif tartışma olmaktan çıkarak doğrudan kurumsal uygulanabilirlik sorununa dönüşmektedir.

Asgari Gelir Güvencesinin Tarihsel Dönüşümü: Hayırseverlikten İkameci Vatandaşlık Gelirine

Asgari gelir güvencesinin tarihsel gelişimi asgari geçimin hangi siyasal ve hukuksal statüyle tanımlandığını gösteren uzun erimli bir kurumsal dönüşüm sürecidir. Bu nedenle tarihsel tartışmanın merkezinde, yoksulluğun nasıl azaltılacağı kadar, yoksulun hayırseverlik nesnesi mi, disipline edilmesi gereken bir nüfus mu, yoksa hak sahibi bir yurttaş olarak mı konumlandırıldığı sorusu yer almaktadır.

Bu gerilimin erken izleri modern öncesi düşüncede görülebilir. More (1516/2012), geçim sorununu siyasal düzenin istikrarı ve adalet meselesiyle ilişkilendirirken; Vives (1526/1999: 29), yerel yönetim, kayıt ve vergilendirme aracılığıyla yoksulluğu kamusal müdahalenin konusu haline getirmiştir. Bu metinler modern anlamda asgari gelir ya da temel gelir modeli sunmamakta ancak geçim meselesini özel hayırseverlik alanından çıkararak kamu yönetiminin sorumluluk alanına taşıması bakımından tarihsel bir eşik oluşturmaktadır. On sekizinci ve on dokuzuncu yüzyıl tartışmalarında Paine (1797/2004), Spence (1797/2004) ve Charlier (1848/2004), doğal kaynaklar, ortak zenginlik ve yurttaşlık payı üzerinden düzenli gelir fikrinin normatif zeminini genişletmiştir (Zelleke, 2012).

Buna karşılık kurumsal pratik uzun süre hak temelli bir gelir tabanı yerine disiplinler bir yardım mantığı içinde şekillenmiştir. İngiltere’de Yoksul Yasaları yoksulluğu kamusal yönetimin nesnesi haline getirmiş, ancak korumanın temel ölçütü yurttaşlık hakkı yerine ‘hak eden’ ve ‘hak etmeyen’ yoksul ayrımı olmuştur (Katz, 1989: 5-6). Bu rejimde yardım, asgari geçimi güvence altına almaktan çok; çalışma disiplini, ahlaki uygunluk, yerel gözetim ve toplumsal kontrol mekanizmalarıyla iç içe işlemiştir. Dolayısıyla yoksulluğun kamusal olarak tanınması, her zaman sosyal hakların güçlenmesi anlamına gelmemiştir.

Yirminci yüzyıl refah devletleri, sosyal sigorta ve sosyal yardım araçlarıyla gelir risklerini daha kurumsal biçimde üstlenmiş olsa da bu dönüşüm tüm rejimlerde aynı ölçüde kapsayıcı ve hak temelli sonuçlar üretmemiştir. Seçici ve gelir testli yardım ağırlığının yüksek olduğu modellerde damgalanma, haktan yararlanmama ve idari erişim sorunları daha belirgin kalırken, evrensel haklara dayalı düzeneklerde metadışlaştırma kapasitesi güçlenmiştir (Esping-Andersen, 1990: 26-27; Hernanz vd., 2004: 21-22; Korpi ve Palme, 1998). 1970’ler sonrası krizler ve neoliberal yeniden yapılanma ise aktivasyon, koşulluluk ve istihdama yönlendirme ilkelerini güçlendirmiş, minimum gelir programlarını koruma ve denetim işlevlerini aynı anda taşıyan hibrit rejimlere dönüştürmüştür (Dwyer, 2004).

Bu tarihsel birikim, tamamlayıcı–ikameci ayrımının kavramsal olduğu kadar kurumsal bir ayrım olduğunu da göstermektedir. Tamamlayıcı hat, sosyal sigorta ve piyasa gelirinin açıklarını seçici ve çoğu zaman koşullu mekanizmalarla kapatmaya çalışırken, ikameci hat ise bu tabanı artçı yardım konumundan çıkararak güvence rejiminin merkezine yerleştirmeyi,

böylece daha öngörülebilir ve hak sahipliğine dayalı bir koruma düzeyi kurmayı hedeflemektedir (Offe, 2008). Bu nedenle tarihsel mesele, asgari geçimin lütuf, disiplin ve muhtaçlık kanıtı üzerinden mi yoksa sosyal üyelik ve talep edilebilir hak statüsü üzerinden mi kurulduğunda düğümlenmektedir.

Evrensel ve Koşulsuz Gelir Güvencesi: Kuramsal Kabuller ve Eleştiriler

Asgari gelir güvencesinin ikameci yönelimi, kuramsal yoğunluğunu en açık biçimde Evrensel Temel Gelir (ETG) literatüründe bulmaktadır. ETG tartışması, gelir desteğinin yalnızca yoksulluğu hafifleten tamamlayıcı bir araç olup olmadığı değil, toplumsal üyeliğin maddi koşullarını doğrudan güvence altına alan kurucu bir hak katmanına dönüşüp dönüşmeyeceği sorusu etrafında şekillenmektedir. Dijitalleşme, platform kapitalizmi, otomasyon ve işgücü piyasalarının esnekleşmesi emek-gelir bağına daha kırılğan hale getirirken, pandemi deneyimi gelir-istihdam risklerinin kısa sürede kitleselleşebileceğini göstermiştir (Dermont ve Weisstanner, 2020; Thompson, 2022). Bu bağlamda ETG, alternatif bir transfer programı olmanın ötesinde; gelir güvencesinin hak sahipliği, koşulluluk, erişim, finansman ve toplumsal yeniden üretim boyutlarını birlikte tartışmaya açan teorik bir uğraktır.

ETG'nin ayırt edici çekirdeği, hak sahipliğini gelir testine, çalışma şartına ya da belirli davranışlara bağlanan yükümlülüklerle değil, doğrudan bireyin siyasal-toplumsal üyeliğine dayandırmasıdır. Van Parijs ve Vanderborght'un (2017: 8-12) vurguladığı düzenli, nakdi, bireysel ve koşulsuz ödeme fikri, asgari gelir tabanını son çare yardımından ayıran en güçlü kuramsal hattı oluşturmaktadır. Raventós'un (2007: 7-10, 68-69) "vatandaşlık geliri" vurgusu da yalnızca terminolojik bir tercih değil, yardım alan özne ile hak sahibi yurttaş arasındaki statü farkını görünür kılan bir rejim iddiasıdır. Bu yönüyle ETG literatürü, ikameci gelir güvencesi tartışmasına asgari gelirin kime, hangi koşulla ve hangi hak statüsüyle sağlanacağı konusunda güçlü bir kavramsal zemin sunmaktadır.

ETG lehindeki ilk kuramsal hat özgürlük tartışmasıdır. Bu hatta biçimsel hakların tek başına yeterli olmadığı, bireylerin seçeneklerini fiilen kullanabilmeleri için maddi bir güvence tabanına ihtiyaç duyduğu vurgulanmaktadır (Van Parijs ve Vanderborght, 2017). Neocumhuriyetçi çizgide özgürlük, başkalarının keyfi iradesine tabi olmama kapasitesi olarak kavranmaktadır (Raventós, 2007: 68-69). Bu çerçevede koşulsuz gelir tabanı, bireyin özellikle geçim baskısı altında elverişsiz çalışma ve bağımlılık ilişkilerini reddedebilme kapasitesini güçlendiren bir güvence olarak değerlendirilebilir (Widerquist, 2013: 113-117). Bu argüman, ikameci modelin yoksulluğu azaltmanın yanı sıra, bireyin zorunlu bağımlılık ilişkilerinden kısmen uzaklaşmasını sağlayan kurumsal bir özgürlük altyapısı olarak da okunabileceğini göstermektedir.

İkinci hat, ETG'yi güvencesizleşme karşısında gelir istikrarı sağlayan bir sosyal koruma altyapısı olarak ele almaktadır. Standing (2011: 171-175), prekaryanın maruz kaldığı çok boyutlu güvencesizliğe karşı koşulsuz temel geliri hem gelir istikrarı hem de bireysel özerkliği yeniden tesis edecek bir sosyal koruma altyapısı olarak konumlandırmaktadır. Koşulsuz nakit transferlerine ilişkin bulgular, istihdam arzında genel bir çöküşe değil; eğitim, sağlık, bakım ve iş arama davranışlarında bağlama duyarlı yeniden konumlanmalara işaret etmektedir (de Paz-Báñez vd., 2020; Rymon, 2025). Pandemi sonrası tartışmalarda da idari sadelik, hızlı erişim ve psikososyal stresin azalması, koşulsuz ya da düşük koşullu gelir tabanlarının kriz anlarındaki kapasitesini görünür kılmıştır (Nettle vd., 2021; Ståhl ve MacEachen, 2021). Bu nedenle gelir güvencesinin etkisini belirleyen, transferin salt varlığından ziyade onun tasarım düzeyi, yeterliliği, erişim biçimi ve kurumsal bağlamıdır.

Bununla birlikte ETG lehindeki argümanların yanında güçlü eleştiriler de mevcuttur. İlk eleştiri, ETG'nin kamusal hizmetlerin ve kolektif sosyal risk paylaşımının yerine geçirilmesi halinde neoliberal yeniden yapılanmaya eklenilebileceği yönündedir (Weeks, 2020; Jäger ve Zamora Vargas, 2023). Bu nedenle nakit gelir tabanı, sağlık, eğitim, bakım, barınma ve ulaşım

gibi evrensel hizmetlerin yerini almayacak biçimde, onları tamamlayan bir katman olarak tasarlanmalıdır (Gough, 2019; Büchs, 2021; Bärnthaler ve Dengler, 2023). Türkçe literatürde de ETG'nin temel ihtiyaçların kamusal sunumunun yerini tutamayacağı ve yetersiz düzeyde tasarlanması halinde ortalama yaşam standardını aşağı çekebileceği vurgulanmaktadır (Ünlü, 2017; Durmaz ve Meydan, 2024).

İkinci eleştiri toplumsal cinsiyet ve bakım emeği üzerinedir. Koşulsuz gelir, kadınlar için hane içi bağımlılığa karşı belirli bir çıkış seçeneği yaratabilir (Pateman, 2004) ancak bakım hizmetleri kamusal olarak güçlendirilmediğinde aileci iş bölümünü ve kadınların ücretsiz bakım yükünü yeniden üretebilir (Orloff, 2013; Fraser, 2016). Bu nedenle ETG'nin dönüştürücü kapasitesi, nakit desteğin koşulsuzluğu kadar, bakım emeğinin tanınmasına ve kamusal bakım hizmetleriyle birlikte tasarlanmasına da bağlıdır (Zelleke, 2011; Cantillon ve McLean, 2016). Üçüncü eleştiri ise karşılıklılık ve mali sürdürülebilirliktir. Koşulsuz gelir, emek katkısı ile sosyal hak arasındaki normatif ilişkiyi tartışmalı hale getirebilir. Yeterli gelir düzeyi, mali karşılabilirlik ve mevcut programlarla kayıpsız entegrasyon aynı anda sağlanmadığında görünürde evrensel fakat fiilen zayıflatıcı bir reforma dönüşebilir (White, 2003: 154; Martinelli, 2019; Francese ve Prady, 2018: 20).

Bu tartışmalar, ikameci gelir güvencesini soyut bir normatif tercih olmaktan çıkarıp çok katmanlı bir tasarım problemi olarak ortaya koymaktadır. Hak sahipliği, koşulluluk, yeterlilik, endeksleme, finansman, kamusal hizmetlerle ilişki, bakım emeği, mevcut sosyal sigorta ve yardım programlarıyla entegrasyon ve siyasal sürdürülebilirlik, modelin hem dönüştürücü kapasitesini hem de uygulanabilirlik sınırlarını belirleyen kurucu gerilimlerdir.

Küresel Sosyal Koruma Sahasında Gelir Güvencesi: Tamamlayıcı Rejimlerden İkameci Arayışlara

Küresel sosyal koruma alanında gelir güvencesi, son kırk yılda hem normatif meşruiyet hem de kurumsal çeşitlilik bakımından genişlemiştir. ILO'nun Sosyal Koruma Tabanları yaklaşımı, yaşam döngüsü boyunca asgari gelir güvenliği ile temel hizmet erişimini birlikte kurmayı hedefleyen bütüncül bir çerçeve sunmaktadır (ILO, 2012). Ancak güncel göstergeler, sosyal korumanın normatif kabulü ile fiili kapsamı arasında önemli bir boşluğun sürdüğünü göstermektedir. Bu nedenle gelir güvencesi, programların salt varlığıyla değil; hak sahipliği rejimi, finansman kapasitesi, idari teslim altyapısı ve krizlere yanıt verebilme düzeyiyle birlikte değerlendirilmelidir (ILO, 2024: 51-52; World Bank, 2025: 22-24).

Küresel deneyim, asgari gelir güvencesinin tekil ve doğrusal bir modele indirgenemeyeceğini göstermektedir. Avrupa bağlamında minimum gelir rejimleri normatif düzeyde güçlenmiş, AB Konseyi'nin 2023 tavsiyesi minimum geliri nakit transferi, temel hizmetlere erişim ve işgücü piyasasına katılım destekleriyle birlikte tanımlamıştır (Council of the European Union, 2023). Buna rağmen uygulamalar homojen değildir. Avrupa minimum gelir rejimleri çoğunlukla gelir testi, aktivasyon, iş arama yükümlülüğü, idari doğrulama ve hizmet entegrasyonu gibi araçlarla işlemekte, bu nedenle tamamlayıcı mantığı aşarak doğrudan ikameci bir gelir tabanına dönüşmemektedir (Frazer ve Marlier, 2016: 10; Social Protection Committee ve European Commission, 2025: 29-39).

Küresel Güney'de ise 1990'lerden itibaren koşullu nakit transferi paradigması belirleyici olmuştur. Progres/Oportunidades³ ve Bolsa Família⁴ gibi programlar, kısa dönemli gelir desteğini eğitim ve sağlık koşullarıyla birleştirerek yoksullukla mücadelede önemli sonuçlar üretmiştir (Fiszbein ve Schady, 2009: 6; Bastagli vd., 2016: 14). Bununla birlikte hedefleme ve

³ Progres/Oportunidades, 1997'de Meksika'da başlatılan ve yoksul hanelere çocukların okula devamı ile sağlık kontrolleri gibi koşullar karşılığında nakit destek sağlayan koşullu nakit transferi programıdır.

⁴ Bolsa Família, 2003'te Brezilya'da farklı sosyal yardım programlarını tek çatı altında birleştiren ve yoksul hanelere eğitim ile sağlık koşullarına bağlı düzenli nakit transferi sağlayan geniş ölçekli sosyal koruma programıdır.

koşulluluk, dışlama hataları ve idari yükün yanı sıra, sosyal yardımın eğitim, sağlık kontrolü, iş arama gibi şartlar üzerinden yararlanıcıların gündelik pratiklerini denetleyen bir mekanizmaya dönüşmesi riskini de beraberinde getirmektedir. Lavinas'ın (2013) vurguladığı gibi düşük düzeyli nakit destekleri yapısal bölüşüm araçlarının yerine geçtiğinde, yoksulluğu ortadan kaldırmak yerine onu yönetilebilir bir sosyal politika rejimine dönüştürebilir. Afrika ve Asya'daki kategorik programlar ise belirli gruplar için taban etkileri üretse de çoğu zaman bütüncül ve hak temelli bir gelir tabanı yerine parçalı koruma tasarımları içinde işlemektedir (ILO, 2021: 21-22).

COVID-19 dönemi, gelir güvencesi rejimlerinin kriz anındaki kapasitesini görünür kılmış; gelir testine dayalı hedefleme, başvuru ve idari doğrulama süreçleri tepki hızını sınırlarken, önceden kurulmuş ve geniş kapsayıcı teslim altyapısına sahip sistemler daha hızlı yanıt verebilmiştir (ILO, 2021: 70-72). Finlandiya temel gelir deneyi ve Alaska Permanent Fund Dividend⁵ da koşulsuzluk ilkesinin tek başına ikameci nitelik üretmediğini göstermiştir. Finlandiya'da istihdam etkisi sınırlı kalırken öznel esenlik ve kurumsal güven bakımından olumlu sonuçlar gözlenmiştir. Alaska modeli ise siyasal sürdürülebilirlik kazanmış fakat ödeme düzeyi geçim standardı oluşturmadığı için tamamlayıcı sosyal temettü niteliğinde kalmıştır (Widerquist ve Howard, 2012: 12; Zelleke, 2012).

Küresel deneyimin temel sonucu, gelir güvencesi tartışmasının hedefleme-evrensellik, koşulluluk-koşulsuzluk, yeterlilik-mali sürdürülebilirlik ve nakit-hizmet entegrasyonu eksenlerinde şekillendiğidir. Minimum gelir programları tamamlayıcı rejim içinde yoksulluğu hafifletebilir ancak hak sahipliği açık kurallara bağlanmadığında, idari yük azaltılmadığında, transferlerin reel değeri korunmadığında ve sosyal koruma katmanlarıyla kayıpsız entegrasyon sağlanmadığında ikameci bir gelir tabanına dönüşemez. Bu nedenle küresel deneyim, Türkiye için hazır bir model değil, ikameci asgari gelir güvencesinin tasarım koşullarını görünür kılan bir analitik repertuar sunmaktadır.

Türkiye'de Refah Rejiminin Yapısal Bileşenleri ve İkameci Gelir Güvencesi Açısından Anlamı

Türkiye'de asgari gelir güvencesi tartışmasını yalnızca sosyal yardım programlarının kapsamı, transfer düzeyi ya da yararlanıcı sayısı üzerinden okumak yeterli değildir. Tartışmanın asıl zemini, sosyal korumanın hangi kurumsal dayanaklar üzerinden kurulduğu ve bu yapının hak temelli bir gelir tabanına ne ölçüde imkân tanıdığıdır. Türkiye refah rejimi, formel istihdama dayalı sosyal sigorta ile muhtaçlık testli sosyal yardımın yanında aile, akrabalık, enformel geçim stratejileri ve devlet destekli hayırseverlik pratiklerinin birlikte işlediği melez bir yapı üretmiştir (Buğra ve Keyder, 2006: 211-212, 219-220; Grütjen, 2008: 111, 119, 122; Öktem ve Erdoğan, 2020: 205-206). Bu görünümüyle Türkiye'de sosyal koruma ne yalnızca klasik sosyal sigorta modeliyle ne de yalnızca yoksullara dönük yardım programlarıyla açıklanabilir. Formel koruma araçları ile aileci, seçici ve hayırseverlik temelli mekanizmaların iç içe geçtiği parçalı bir kurumsal bileşim söz konusudur. Bu mimari, sosyal yardım alanında kurumsal koordinasyon, dijital veri altyapısı ve nakit transfer kapasitesi bakımından önemli bir uygulama deneyimi üretmiştir. Ancak yardım temelli korumanın hane testi, kategorik hedefleme ve idari uygunluk değerlendirmeleri üzerinden işlemesi, sosyal yardım hacmindeki artışın kendiliğinden birey-temelli ve talep edilebilir bir sosyal vatandaşlık rejimine dönüşmesini sınırlandırmaktadır (Coşkun vd., 2011: 129-130, 144, 156; Ünlütürk Ulutaş, 2017: 27-28, 32; Öktem ve Leisering, 2025: 443, 451).

Bu rejimin ilk yapısal bileşeni, sosyal korumanın istihdam statüsüne ve prim ödeme kapasitesine bağımlı biçimde örgütlenmesidir. Türkiye'de sosyal güvenliğin tarihsel ağırlık

⁵ Alaska Permanent Fund Dividend, Alaska'da petrol gelirlerinden oluşturulan kalıcı fonun yatırım getirilerinin, belirli ikamet ve uygunluk koşullarını sağlayan Alaska sakinlerine yıllık ve koşulsuz nakit ödeme olarak dağıtılmasını öngören, ikamet temelli bir sosyal temettü modelidir.

merkezi, formel istihdam ilişkisi içindeki gruplara sağlık ve emeklilik başta olmak üzere statüye göre farklılaşan koruma sağlayan sosyal sigorta mekanizmalarıdır. Bu model, düzenli ve kayıtlı istihdam içindeki kesimler bakımından görece güçlü bir güvence üretirken, işgücü piyasasının dışında kalan ya da bu piyasaya kırılğan biçimlerde eklenen gruplar için daha sınırlı bir koruma sağlamaktadır. Kayıt dışı çalışanlar, kendi hesabına çalışanlar, ücretsiz aile emeği içinde yer alanlar, düzensiz gelir elde edenler bu sınırın en görünür taşıyıcılarıdır. Bu nedenle kayıt dışı, enformel ve güvencesiz istihdam biçimleri yalnızca kamu gelirlerini azaltan teknik-mali bir sorun olarak değil, sosyal güvenlik sistemine erişimi ve sistemin sürdürülebilirliğini sınırlayan yapısal bir rejim unsuru olarak değerlendirilmelidir. Bu yapı, sosyal koruma tabanını daraltmakta ve sosyal yardım ihtiyacını artırmaktadır (Buğra ve Keyder, 2006: 212; Gökbayrak, 2017: 71, 84). Otomasyon, dijitalleşme ve Dördüncü Sanayi Devrimi tartışmaları ise bu kırılğanlığı daha görünür hale getirmekte; istihdam sürekliliğine dayalı sosyal koruma araçlarının, parçalı ve güvencesiz emek piyasası koşullarında tek başına yeterli bir gelir güvencesi sağlayamayabileceğini göstermektedir (Erdoğan ve Akar, 2020: 903-904, 919-920).

İkinci bileşen, sosyal yardımın hak sahipliğinden çok hane temelli uygunluk ve muhtaçlık değerlendirmesi üzerinden işlemesidir. Türkiye’de sosyal yardım alanı, özellikle 2000’li yıllardan itibaren kurumsal kapasite, veri tabanı entegrasyonu, başvuru süreçlerinin dijitalleşmesi ve nakit transferlerin yaygınlaşması bakımından belirgin biçimde genişlemiştir. Bu gelişme, asgari gelir güvencesi tartışması açısından göz ardı edilemeyecek bir idari kapasite birikimine işaret etmektedir (Coşkun vd., 2011: 129-130, 144; Özsoy ve Karataş, 2021: 229-231). Ancak kurumsal kapasite artışı, sosyal yardımın otomatik olarak hak temelli bir asgari koruma katmanına dönüştüğü anlamına gelmez. Mevcut sistem, farklı hedef gruplara yönelik çok sayıda programdan, hane gelirine dayalı muhtaçlık incelemelerinden, yerel değerlendirme pratiklerinden ve kategorik müdahalelerden oluşmaktadır. Bu nedenle yardıma erişim, bireyin öngörülebilir ve doğrudan talep edebileceği bir sosyal hak statüsünden çok, çoğu durumda kanıtlanması ve idari olarak onaylanması gereken koşullu bir uygunluk ilişkisi içinde kurulmaktadır. Metin (2012: 117-118) de Türkiye’de asgari gelir güvencesi ihtiyacını bu boşluk üzerinden tartışmakta, mevcut sosyal yardım sisteminin yoksulluğa karşı düzenli, bütüncül ve hak temelli bir taban koruma sağlayacak biçimde yeniden düşünülmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

Üçüncü bileşen, sosyal risklerin önemli bir kısmının aileye ve enformel dayanışma ağlarına devredilmesidir. Türkiye refah rejiminin aileci karakteri, gelir güvencesi tartışmasının ücret, transfer ve sigorta başlıklarının yanında bakım emeği ve toplumsal cinsiyet ilişkileriyle birlikte düşünülmesini gerektirir. Aile, sosyal koruma boşluklarını telafi eden bir dayanışma alanı gibi görünse de bu işlev çoğu zaman hane içi bağımlılık ilişkileri ve kadınların görünmeyen bakım emeği üzerinden sürdürülmektedir. Son dönemde bakım politikalarının daha görünür hale gelmesi, aile temelli bakımın zayıfladığı anlamına gelmemektedir. Aksine, yaşlı, engelli ve çocuk bakımında ailenin temel bakım birimi olarak desteklendiği; kamusal hizmet kapasitesinin ise sınırlı kaldığı karma bir bakım rejimi ortaya çıkmaktadır (Akkan, 2018: 1-2, 10-13). Bu nedenle hane temelli yardım rejimi bireysel yoksulluğu ve bireysel hak sahipliğini görünmezleştirdiğinde, özellikle kadınların, çocukların, yaşlıların ve engellilerin sosyal korumaya erişimi hane içi güç ilişkilerine ve ailenin bakım kapasitesine bağımlı hale gelebilmektedir.

Dördüncü bileşen, sosyal yardımın yerel, siyasal ve hayırseverlik temelli aracılık pratiklerine açık olmasıdır. Türkiye’de sosyal yardım rejimi bir yandan düzenli nakit transferler, kurumsal koordinasyon ve sosyal politika araçlarıyla modern refah devleti paradigmasına yaklaşmakta; diğer yandan vakıf temelli, yerel, esnek ve hak statüsü zayıf yardım biçimleriyle devlet örgütlü hayırseverlik geleneğini sürdürmektedir. Bu ikili yapı, sosyal yardımın eşit yurttaşlık statüsünden uzaklaşarak muhtaçlığın tanınması, uygunluğun onaylanması ve kimi durumlarda siyasal-idari aracılık kanalları üzerinden işlemesine zemin hazırlamaktadır (Öktem ve Erdoğan, 2020: 205, 215-216). Yardımın hak yerine yardım ve hayırseverlik diliyle kodlanması, sosyal

korumayı eşit yurttaşlık statüsünden uzaklaştırarak muhtaçlığın tanınması ve idari onay süreçleri üzerinden işleyen bir alana dönüştürmektedir (Çelik, 2010). Dolayısıyla temel sorun, yardımın hangi hukuksal, idari ve siyasi statü içinde kurulduğudur.

Bu yapı içinde ikameci asgari gelir güvencesi, mevcut sosyal koruma araçlarının tasfiyesini öngören bütçe-nötr bir sadeleştirme modeli olarak anlaşılmalıdır. Burada ikameci yönelim; sosyal sigorta, sağlık, bakım, engellilik destekleri, çocuk yardımları, işsizlik sigortası, sosyal hizmetler ve kamusal hizmetlerin ortadan kaldırılması anlamına gelmemektedir. Aksine, asgari gelir tabanının son çare niteliğindeki parçalı, seçici ve hane temelli yardım alanından çıkarılarak kurula bağlı, öngörülebilir ve hak temelli bir güvence katmanına dönüştürülmesini ifade etmektedir. Türkiye’de asgari gelir desteği ve temel gelir üzerine yapılan çalışmalar, bu dönüşümün maliyet, finansman, hedefleme, evrensellik ve bölüşüm sonuçları bakımından farklı senaryolara bağlı olduğunu göstermektedir (Coşkun vd., 2011: 133-134, 151, 156; Şahin ve Kılıç, 2021: 6-8, 14-15). Bu nedenle dijital idari altyapı, kayıt dışılık, vergi kapasitesi, enflasyon, demografik yapı, göçmen/sığınmacı kapsamı, bakım rejimi ve siyasi sürdürülebilirlik gibi değişkenler, dışarıdan eklenmiş politika başlıkları olmayıp ikameci gelir güvencesinin Türkiye bağlamında uygulanabilir olup olmadığını belirleyen kurucu tasarım alanlarıdır.

Türkiye’de İkameci Asgari Gelir Güvencesi Modelinin Uygulanabilirliği Üzerine Bir SWOT Analizi

Bu çalışma, Türkiye’de ikameci asgari gelir güvencesi modelinin uygulanabilirliğini SWOT analiziyle değerlendirmektedir. SWOT burada betimleyici bir sınıflandırma aracının ötesinde, önceki bölümlerde geliştirilen tamamlayıcı-ikameci ayrımını Türkiye refah rejiminin kurumsal sınırlarıyla ilişkilendiren stratejik bir uygulanabilirlik matrisi olarak kullanılmaktadır (Benzaghta vd., 2021; Taherdoost ve Madanchian, 2021). Bu çerçevede analiz, Türkiye’de temel gelir benzeri bir modelin maliyetini ya da genel siyasi arzu edilebilirliğini aşan daha temel bir soruya yönelmektedir. Bu soru, asgari gelir tabanının hane temelli, muhtaçlık testli ve takdire açık bir yardım mantığından çıkarılarak birey-temelli, öngörülebilir ve hak temelli bir güvence katmanına hangi kurumsal koşullar altında dönüştürülebileceğidir.

SWOT değişkenleri, Türkiye’ye ilişkin dağınık politika göstergelerini mekanik biçimde sıralamak yerine, ikameci gelir güvencesinin kurucu tasarım boyutlarından hareketle belirlenmiştir. Hak sahipliği rejimi, birey/hane temelli uygunluk, koşulluluk düzeyi, gelir tabanının reel yeterliliği, endeksleme mekanizması, finansman mimarisi, mevcut sosyal sigorta ve sosyal yardım programlarıyla entegrasyon, idari erişilebilirlik, kayıt dışı istihdamla ilişki, bakım emeği, göçmen/sığınmacı kapsamı ve siyasi sürdürülebilirlik bu tasarımın temel eksenlerini oluşturmaktadır. Dolayısıyla vergi kapasitesi, dijital idari altyapı, enflasyonist baskılar, kayıt dışılık, demografik yapı, göç ve siyasi araçsallaştırma gibi başlıklar, analize dışarıdan eklenen güncel sorunlar olmayıp ikameci modelin Türkiye’de hak-temelli ve sürdürülebilir bir gelir tabanına dönüşüp dönüşmeyeceğini belirleyen kurucu koşullardır.

Analizde içsel unsurlar, politika yapıcıların kurumsal tasarım ve idari düzenleme yoluyla doğrudan müdahale edebildiği alanlar olarak tanımlanmıştır. Bu çerçevede anayasal sosyal devlet zemini, dijital idari altyapı ve mevcut nakit transfer deneyimi güçlü yönler; vergi kapasitesi ve bölüşüm adaleti sorunu, mevcut programlarla entegrasyon ve net kayıp riski, hane temelli yardım mantığı ile lütuf/takdir eksenli kurumsal kültür ve kayıt dışılığın hak sahipliği tespitini güçleştirmesi zayıf yönler olarak değerlendirilmiştir. Dışsal unsurlar ise reformun anlamını, zamanlamasını ve sürdürülebilirliğini etkileyen makro-toplumsal koşulları ifade etmektedir. Teknolojik dönüşüm ve gelir sürekliliği ihtiyacı, eğitim-istihdam geçişlerindeki gelir kırılmalılığı ve demografik zamanlama ile pandemi sonrası geçiş araçları fırsat; bütçe baskısı ve mali sürdürülebilirlik riski, enflasyonist aşınma, göçmen/sığınmacı kapsamının yaratabileceği siyasi meşruiyet gerilimleri ve nakit transferlerin siyasi araçsallaştırılması ise tehdit olarak kodlanmıştır.

Bu kodlama mantığı, SWOT'un dört başlığını birbiriyle ilişkili alanlar olarak ele almayı gerektirir. Bu başlıklar, ikameci dönüşümün kurumsal uygulanabilirliğini birlikte belirler. Örneğin dijital altyapı güçlü yön olabilir ancak hak sahipliği açık biçimde tanımlanmadığında daha kapsayıcı bir sosyal vatandaşlık üretmek yerine muhtaçlık denetimini güçlendirebilir. Benzer biçimde enflasyon, makroekonomik bir tehdit olmakla kalmaz, gelir tabanının reel değerini aşındırarak hak temelli korumayı yalnızca kâğıt üzerinde bırakabilecek doğrudan bir tasarım riski de taşır.

Güçlü Yönler ve Fırsatlar

Türkiye'de ikameci asgari gelir güvencesine geçiş, mevcut sosyal koruma kapasitesini hak temelli biçimde yeniden düzenlemeyi gerektirir. Bu ayrımda güçlü yönler, Türkiye'nin hâlihazırda sahip olduğu kurumsal ve idari kapasitelere; fırsatlar ise ikameci gelir güvencesini daha gerekli ve rasyonel hale getiren dışsal dönüşüm dinamiklerine işaret etmektedir.

G1: Anayasal Sosyal Devlet Zemini: İkameci asgari gelir güvencesinin temel dayanaklarından biri, sosyal korumayı siyasal tercih düzeyinden kamusal yükümlülük düzeyine taşıyan anayasal statüdür. Anayasa'nın 2. maddesindeki "sosyal hukuk devleti" tanımı ve 5. maddesindeki devletin temel görevleri, asgari yaşam standardının sosyal yurttaşlığın kurucu bileşeni olarak yorumlanmasına elverişlidir. Bu zemin, sosyal güvenlik ve yeterli yaşam standardına ilişkin uluslararası insan hakları belgeleriyle de desteklenmektedir (UN, 1948, 1966). ILO'nun 202 sayılı Tavsiye Kararı'nda vurgulanan devletin birincil sorumluluğu, hukukla tanımlı hak sahipliği, yeterlilik ve ayrımcılık yasağı ilkeleri ise ikameci modelin hak rejimi karakterini çerçevelemektedir (ILO, 2012). Bununla birlikte bu normatif çerçevenin fiili uygulama kapasitesine dönüşebilmesi, hakların idari takdire açık bir yardım pratiği olmaktan çıkarılıp öngörülebilir, itiraz edilebilir ve kurala bağlı bir sosyal koruma mekanizması olarak tanımlanmasına bağlıdır.

G2: Dijital İdari Altyapı: Türkiye'nin ikinci güçlü yönü, sosyal yardım ve kamu hizmeti sunumunda gelişmiş bir dijital idari kapasiteye sahip olmasıdır. e-Devlet Kapısı ve Bütünleşik Sosyal Yardım Bilgi Sistemi (BSYBS), başvuru, doğrulama, ödeme ve izleme süreçlerinde önemli bir idari avantaj sunmaktadır (Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı [ASHB], 2026; e-Devlet Kapısı, 2026). Bu kapasite, haktan yararlanmama riskini azaltma, programlar arası koordinasyonu güçlendirme ve gelir güvencesi araçlarının daha düşük idari maliyetle işletilmesi bakımından önemlidir. Ancak dijitalleşme kendiliğinden hak temelli dönüşüm üretmez. Hak sahipliği açık biçimde tanımlanmadığında dijital altyapı, erişimi kolaylaştıran bir sosyal vatandaşlık aracına dönüşmek yerine, muhtaçlık denetimini daha etkin kılan teknik bir mekanizma olarak işleyebilir.

G3: Nakit Transfer Deneyimi: Türkiye'nin üçüncü güçlü yönü, geniş ölçekli nakit transferleri yürütme konusunda sahip olduğu kurumsal deneyimdir. Yaşlı aylıkları, engelli aylıkları, aile destekleri ve diğer sosyal yardım programları, kamu idaresinin hane tespiti, ödeme altyapısı, yararlanıcı izleme ve program yönetimi bakımından önemli bir uygulama hafızası geliştirdiğini göstermektedir (ASHB, 2026). Bu deneyim, ikameci asgari gelir güvencesi için sıfırdan bir idari yapı kurulması gerekmediğini göstermesi bakımından önemlidir. Bununla birlikte mevcut transfer ağı ancak hane temelli ve takdire açık yardım mantığından koparılarak birey-temelli, kurala bağlı ve kayıpsız bir gelir tabanına dönüştürülebildiği ölçüde gerçek bir kurumsal kaldıraç işlevi görebilir.

F1: Teknolojik Dönüşüm ve Gelir Sürekliliği İhtiyacı: Teknolojik dönüşüm, otomasyon ve platformlaşma; istihdamın hacmiyle birlikte gelir sürekliliğini, görev bileşimlerini ve pazarlık kapasitesini de dönüştürmektedir. Görev-temelli yaklaşımlar, otomasyon riskinin meslek etiketlerine değil işlerin içerdiği görev profillerine bakılarak anlaşılması gerektiğini ve uyum maliyetlerinin özellikle düşük nitelikli emek üzerinde yoğunlaşabildiğini göstermektedir (Arntz vd., 2016: 4, 25). Bu bağlamda yeterli ve hak temelli bir asgari gelir tabanı, elverişsiz çalışma

koşullarını reddetme ve pazarlık kapasitesini güçlendirme potansiyeli taşımaktadır (Widerquist, 2013: 110-112). Türkiye’de çalışan yoksulluğunun 18 yaş üzeri nüfusta %12,7’ye ulaşması (Kapar, 2023) da gelir güvencesi tartışmasının yalnızca işsizlikle sınırlanmayacağını; düşük ücretli ve güvencesiz çalışma koşullarının da bu tartışmaya dâhil edilmesi gerektiğini göstermektedir.

F2: Eğitim-İstihdam Geçişleri ve Demografik Zamanlama: Türkiye’de gençlerin eğitimden istihdama geçişi, gelir güvencesi açısından önemli bir kırılma alanıdır. 15-24 yaş grubunda genç işsizliğin Kasım 2025’te %15,4’e, NEET oranının ise 2024’te %22,9’a ulaşması, gençlerin işgücü piyasasına geçiş sürecindeki belirsizliği görünür kılmaktadır (Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK], 2025a, 2025b). Bu belirsizlik, kısa dönemli yoksulluk riskinin yanı sıra eğitimden kopma, düşük nitelikli işlere erken yönelme ve uzun dönemli beşerî sermaye kaybı risklerini de artırmaktadır (Neyt vd., 2019; Kroupová vd., 2024). Bu nedenle ikameci bir gelir tabanı, genç işsizliğine doğrudan çözüm sunan dar bir istihdam politikasından çok; eğitimden işe geçiş sürecindeki gelir kırılmasını azaltabilecek tamamlayıcı bir geçiş güvencesi olarak değerlendirilebilir. Türkiye’nin yaşlanma baskısı daha ağırlaşmadan sosyal koruma mimarisini rasyonelleştirme imkânına sahip olması da bu açıdan stratejik bir zamanlama avantajı yaratmaktadır (Eurostat, 2025; TÜİK, 2024). Ancak bu fırsat, gelir tabanının eğitim, aktif işgücü politikaları ve bakım hizmetleriyle birlikte tasarlanması halinde sürdürülebilir sonuç üretebilir.

F3: Pandemi Deneyimi ve Geçiş Araçları: COVID-19 dönemi, kriz koşullarında hızlı ve geniş ölçekli nakit transferlerinin sosyal koruma kapasitesi açısından taşıdığı önemi görünür kılmıştır (ASHB, 2020). Gelir Tamamlayıcı Aile Destek Sistemi (GETAD) benzeri düzenekler, mevcut destekleri daha bütünleşik bir çatı altında toplama potansiyeli taşıdığı ölçüde ikameci modele geçiş için ara mekanizma işlevi görebilir (Anadolu Ajansı [AA], 2026; Türkiye Büyük Millet Meclisi [TBMM], 2025). Bununla birlikte aile temelli uygunluk ve muhtaçlık testi mantığı sürdürdüğü sürece bu modeller nihai anlamda ikameci bir gelir tabanı oluşturamaz. Daha doğru değerlendirme, bu tür araçların mevcut yardım kapasitesini daha öngörülebilir, kurala bağlı ve bütünleşik bir geçiş mimarisine yaklaştırabilecek ara düzenekler olarak görülmesidir.

Tablo 1. Güçlü Yönler ve Fırsatlar

Güçlü Yönler	Fırsatlar
G1: Anayasal sosyal devlet ilkesi ve uluslararası insan hakları sözleşmelerinin sunduğu normatif meşruiyet zemini.	F1: Otomasyon, dijitalleşme ve platformlaşma karşısında gelir sürekliliği, pazarlık kapasitesi ve “hayır diyebilme” gücünün desteklenmesi.
G2: e-Devlet ve BSYBS ekosisteminin başvuru, doğrulama, ödeme ve izleme süreçlerinde sunduğu dijital idari kapasite.	F2: Eğitim-istihdam geçişlerindeki gelir kırılmasını azaltma ve demografik zamanlamadan yararlanarak sosyal koruma mimarisini erken dönemde rasyonelleştirme imkânı.
G3: Yaşlı, engelli, aile ve diğer sosyal destek programları üzerinden oluşan nakit transfer deneyimi, kurumsal ödeme hafızası ve mevcut destek ağını daha kurala bağlı bir gelir tabanına dönüştürme potansiyeli.	F3: Pandemi dönemi transfer deneyimi ve GETAD benzeri geçiş araçlarıyla daha bütünleşik gelir tamamlama mimarisine geçiş olanağı.

Zayıf Yönler ve Tehditler

Türkiye’de ikameci asgari gelir güvencesinin uygulanabilirliği, güçlü kurumsal başlangıç kapasitesine rağmen ciddi mali, idari ve siyasi kısıtlarla karşı karşıyadır. Bu bölümde zayıf yönler, Türkiye refah rejiminin içsel sınırlarını; tehditler ise reformun sürdürülebilirliğini dışsal olarak kırılanlaştıran makroekonomik ve politik-ekonomik riskleri ifade etmektedir.

Z1: Vergi Kapasitesi ve Bölüşüm Adaleti: İkameci bir gelir tabanının mali sürdürülebilirliği, güçlü ve adil bir vergi kapasitesine bağlıdır. Türkiye’de genel hükümet gelirlerinin GSYH’ye oranı 2023’te %30,9 iken OECD ortalaması %37,8’dir (OECD, 2025: 7-15). Kişisel gelir vergisinin sınırlı payı ve dolaylı vergilerin görece ağırlığı, finansman yükünün dolaylı vergilere yaslanması hâlinde tersine yeniden dağıtım riskini artırmaktadır. Nitekim dolaylı vergilerin yoksulluğu artırabildiği ve hedefli transferlerin bu etkiyi her zaman telafi edemediği gösterilmektedir (Tekgüç ve Eryar, 2023: 66-68). Bu nedenle vergi kapasitesi, mali bir sorun olmanın ötesinde, ikameci modelin bölüşüm adaleti koşulunu oluşturur.

Z2: Mevcut Programlarla Entegrasyon ve Net Kayıp Riski: İkinci zayıf yön, yeni gelir tabanının mevcut sosyal sigorta, sosyal yardım, engellilik, bakım, çocuk ve işsizlik destekleriyle nasıl ilişkilendirileceğidir. Türkiye’de sosyal koruma çok katmanlı bir program seti üzerinden işlemektedir. Mart 2002-Ocak 2026 döneminde işsizlik ödeneğine 22.787.629 başvuru yapılması, 12.194.227 kişinin hak kazanması ve 181.616.546.291 TL ödeme gerçekleştirilmesi, mevcut koruma mimarisinin ölçeğini göstermektedir (Türkiye İş Kurumu [İŞKUR], 2026). İkameci model mevcut programların üzerine eklendiğinde maliyet hızla artabilir, bütçe-nötr tam ikame biçiminde tasarlandığında ise özel ihtiyaç gruplarında net refah kaybı doğabilir. Bu nedenle ikameci gelir güvencesi, mevcut koruma katmanlarını tasfiye eden bir model olarak değil, onlarla kayıpsız ve katmanlı bir entegrasyon sorunu olarak ele alınmalıdır. Özellikle engellilik, bakım, çocuk yoksulluğu ve konut gibi farklı ihtiyaç alanları tek tip nakit destekle ikame edildiğinde, formel olarak sadeleşmiş fakat fiilen daha zayıf bir sosyal koruma mimarisi ortaya çıkabilir.

Z3: Yardım Kültürü, İdari Takdir ve Hane Temelli Uygunluk: Türkiye’de refah rejiminin yapısal bileşenleri ve ikameci gelir güvencesi açısından anlamı bölümünde tartışıldığı gibi, Türkiye’de gelir hakkı fikri tarihsel olarak sınırlı kalmıştır. Yoksullukla mücadele ise büyük ölçüde aile dayanışması, yerel ağlar, belediyeler ve sivil toplum örgütleriyle iç içe gelişmiştir. Sosyal yardım alanı, hak temelli refah devleti mantığı ile devlet eliyle örgütlenen hayırseverlik arasında melez bir karakter taşımaktadır (Buğra ve Keyder, 2006). Şartlı transferlerin siyasal rekabetten etkilenebildiğini gösteren bulgular, bu alanın teknik-idari boyutunun yanında siyasal aracılık pratiklerine de açık olduğunu ortaya koymaktadır (Aytaç, 2014). Bu birikim, lütuf odaklı bir patika bağımlılığı yaratarak ikameci ve hak temelli tasarımın önündeki kurumsal-kültürel zayıflıklardan birini oluşturmaktadır. Reformun sürdürülebilirliği, hak sahipliğinin yasal güvenceye bağlanmasına, hane temelli uygunluk ölçütlerinin sınırlandırılmasına ve uygulama süreçlerinin standartlaştırılmasına bağlıdır.

Z4: Kayıt Dışılık, Düzensiz Gelir Yapısı ve Hak Sahipliği Tespiti: Dördüncü zayıf yön, kayıt dışılık ve düzensiz gelir yapısının hem finansmanı hem de hak sahipliği tespitini zorlaştırmasıdır. Kayıt dışı istihdam oranının 2014’te %34,5’ten 2023’te %26,1’e gerilemesi ve 2028 hedefinin %23,4 olarak belirlenmesi belirli bir iyileşmeye işaret etmektedir. Yine de mevcut düzey, vergi tabanını daraltmakta, hak sahipliği tespitini güçleştirmekte ve finansman yükünün kayıtlı kesime yığılması riskini büyütülmektedir (Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı [ÇSGB], 2025). Bu nedenle kayıt dışılık, istihdam piyasasına ilişkin teknik bir sorun olmakla kalmayıp ikameci gelir güvencesinin kapsama, finansman ve idari doğrulama kapasitesini doğrudan etkileyen yapısal bir zayıflık oluşturur.

T1: Bütçe Baskısı ve Mali Sürdürülebilirlik Riski: İlk tehdit yeterli bir taban gelir tasarımının mevcut bütçe dengeleri içinde yüksek mali baskı ve mali sürdürülebilirlik sorunu yaratma ihtimalidir. Türkiye için Evrensel Temel Gelir maliyetinin GSYH’nin %21,9-25,1’i arasında seyredebileceğine ilişkin hesaplamalar, paradigmanın en kapsamlı ve evrensel biçiminin mali sınırlarını göstermektedir (Ortiz vd., 2018: 44). Buna karşılık bu oran, her ikameci asgari gelir tasarımının zorunlu maliyeti olarak okunmamalıdır. Daha sınırlı, hedeflenmiş veya aşamalı modellerin mali yükü farklılaşabilir. Bununla birlikte gelir-nötr tasarımlarda kazanan-kaybeden asimetrisinin sertleşebileceği ve evrensel dağıtımın en yoksullara düşen desteği seyretebileceği

bilinmektedir (OECD, 2017: 14-17). Türkiye literatüründe yoksulluk sınırı altındaki hanelere yönelik bir transferin GSYH'nin %0,56'sına denk gelebileceğini gösteren hesaplamalar da finansman meselesinin vergi adaleti ve kayıt dışılıkla mücadeleyle birlikte ele alınması gerektiğini ortaya koymaktadır (Irzık, 2018).

T2: Enflasyonist Aşınma: İkinci tehdit, yüksek ve oynak enflasyon ortamında gelir tabanının reel değerinin hızla aşınmasıdır. TÜFE'nin Aralık 2024'te %44,38, Aralık 2025'te %30,89 ve Ocak 2026'da %30,65 düzeyinde gerçekleşmesi, gelir desteğinin nominal olarak tanımlanmasının ne kadar kırılgan olduğunu göstermektedir (TÜİK, 2026). Ödeme düzeyi düzenli, şeffaf ve güvenilir bir endeksleme mekanizmasına bağlanmadığında, ikameci model formel olarak hak temelli görünse bile fiilen yetersiz bir yardım düzeyine gerileyebilir. Bu yüzden endeksleme, teknik bir güncelleme ayrıntısının ötesinde, hakkın reel içeriğini koruyan kurucu bir tasarım unsurudur.

T3: Göç, Kapsam ve Siyasal Meşruiyet: Üçüncü tehdit, hak sahipliğinin vatandaşlık, ikamet ve koruma statüsü ekseninde nasıl tanımlanacağıdır. Türkiye'nin geniş sığınmacı nüfusu dikkate alındığında, kapsam kuralları mali boyutunun yanında siyasal meşruiyet açısından da hassas bir tasarım alanı oluşturur (European Commission, 2025: 13). Refah miktatısı literatürü sosyal yardım cömertliğinin göç kararlarını tek başına belirlemediğini gösterse de, kapsamın kötü kurgulanması refah şovenizmini ve toplumsal gerilimi güçlendirebilir (Giulietti, 2014). Bu yüzden kapsam tasarımı, hem mali sürdürülebilirlik hem de sosyal meşruiyet açısından açık, savunulabilir ve hukuken tutarlı kurallara bağlanmalıdır.

T4: Siyasal Araçsallaştırma ve Program Erozyonu: Son tehdit, nakit transferlerin seçim döngülerinde popülist araçsallaştırmaya açık hale gelmesidir. Yardım tahsisinin siyasal rekabet dinamikleriyle ilişkilenebildiğini gösteren bulgular, hak sahipliği, kapsam ve endeksleme kurallarının hukuki güvencelere bağlanmasını zorunlu kılmaktadır (Aytaç, 2014). Aksi halde ikameci model, kurala bağlı sosyal hak olmaktan çıkarak dönemsel genişleme ve daralmalara açık bir dağıtım aracına dönüşebilir. Bu risk, ikameci gelir güvencesinin mali boyutunun yanı sıra kurumsal olarak da güvence altına alınması gerektiğini göstermektedir.

Tablo 2. Zayıf Yönler ve Tehditler

Zayıf Yönler	Tehditler
Z1: Sınırlı vergi kapasitesi, kişisel gelir vergisinin düşük payı ve dolaylı vergilerin görece ağırlığı nedeniyle finansman adaletinin zayıflaması.	T1: Yeterli gelir tabanının mevcut bütçe dengeleri içinde bütçe baskısı ve mali sürdürülebilirlik riski yaratması.
Z2: Mevcut kategorik programlarla tam ikamenin kırılgan gruplarda net refah kaybı ve özel desteklerde tasfiye riski üretmesi.	T2: Yüksek ve oynak enflasyon ortamında gelir tabanının reel değerinin aşınması.
Z3: Yardım alanında pekişmiş lütuf/sadaka odaklı kurumsal kültür ve yerel-siyasal aracılık pratikleri.	T3: Göçmen/sığınmacı kapsamının sosyal gerilim ve siyasal meşruiyet sorunları üretmesi.
Z4: Kayıt dışılık ve düzensiz gelir yapısı nedeniyle idari doğrulama, hak sahipliği tespiti ve sürdürülebilir finansman güçlükleri.	T4: Programın seçim döngülerinde popülist araçsallaştırmaya ve siyasal erozyona açık hale gelmesi.

Bu zayıf yönler ve tehditler birlikte değerlendirildiğinde, Türkiye'de ikameci asgari gelir güvencesinin uygulanabilirliği teknik kapasiteden çok kurumsal disipline bağlıdır. Vergi kapasitesi güçlendirilmeden, kayıt dışılık azaltılmadan, mevcut programlarla kayıpsız entegrasyon sağlanmadan, hane temelli uygunluk ve idari takdir alanı sınırlandırılmadan, endeksleme kuralları açık biçimde belirlenmeden, kapsam kuralları hukuken netleştirilmeden

ve siyasal araçsallaştırmaya karşı güvence oluşturulmadan ikameci model, hak temelli bir gelir tabanına dönüşemeyip kırılğan bir yardım genişlemesi düzeyinde kalabilir.

Sonuç

Bu çalışma, Türkiye’de asgari gelir güvencesinin tamamlayıcı bir yardım düzeninden, daha merkezi, kurala bağlı ve hak temelli bir gelir tabanına dönüştürülme imkânını tartışmıştır. Çalışmanın temel iddiası, bu dönüşümün yalnızca transfer miktarının artırılması ya da mevcut sosyal yardım programlarının genişletilmesiyle açıklanamayacağıdır. Asıl mesele, asgari gelir tabanının refah mimarisi içinde hangi hukuksal statüyle kurulduğu, kimlere hangi koşullarda erişim sağladığı ve sosyal sigorta, bakım, sağlık, çocuk destekleri, işsizlik koruması ve kamusal hizmetlerle nasıl bütünleştirildiğidir.

Tamamlayıcı–ikameci ayrımı bu nedenle çalışmada, program adlarını sınıflandıran dar bir tipoloji olarak değil; asgari gelir tabanının refah rejimi içindeki konumunu açıklayan analitik bir araç olarak kullanılmıştır. Tamamlayıcı modelde asgari gelir, piyasa geliri ve primli sosyal sigortanın açıklarını sonradan kapatan seçici bir güvenlik ağı olarak işlerken; ikameci model, gelir tabanını daha erken, öngörülebilir ve hak sahipliği bakımından daha açık bir güvence katmanı haline getirmeyi hedeflemektedir. Bununla birlikte ikameci yönelim, sosyal sigorta ve kamusal hizmetlerin tasfiyesi anlamına gelmemektedir. Aksine, mevcut koruma katmanlarının kayıpsız biçimde korunması ve asgari gelir tabanıyla daha tutarlı bir hak mimarisi içinde bütünleştirilmesi gerekir.

Türkiye açısından bu tartışmanın özgül önemi, refah rejiminin primli sosyal sigorta, muhtaçlık testli sosyal yardım, hane temelli uygunluk, aileci bakım rejimi, kayıt dışı istihdam ve lütuf/takdir eksenli yardım pratikleri etrafında şekillenmesinden kaynaklanmaktadır. Bu yapı, geniş ölçekli nakit transfer deneyimi ve dijital idari kapasite gibi önemli avantajlar sunsa da sosyal korumanın birey-temelli ve talep edilebilir bir hak olarak kurulmasını sınırlayan yapısal gerilimler üretmektedir. Dolayısıyla Türkiye’de ikameci asgari gelir güvencesi, soyut bir temel gelir önerisi olarak değil; mevcut refah rejiminin hak, erişim ve entegrasyon açıklarına verilen kurumsal bir yanıt olarak değerlendirilmelidir.

SWOT analizi, bu dönüşümün olanaklarını ve sınırlarını birlikte göstermiştir. Anayasal sosyal devlet ilkesi, dijital idari altyapı ve mevcut nakit transfer deneyimi ikameci dönüşüm için güçlü bir başlangıç zemini sunmaktadır. Teknolojik dönüşüm, gençlerin geçiş kırılğanlığı, demografik zamanlama ve pandemi sonrası sosyal koruma deneyimi ise daha öngörülebilir bir gelir tabanının gerekliliğini artırmaktadır. Buna karşılık sınırlı vergi kapasitesi, kayıt dışılık, hane temelli yardım mantığı, programlar arası entegrasyon riski, enflasyonist aşınma, göçmen/sığınmacı kapsamı ve siyasal araçsallaştırma, reformun kırılğanlaşabileceği temel alanlardır.

Sonuç olarak Türkiye’de ikameci asgari gelir güvencesi uygulanabilir bir politika yönelimi olabilir. Ancak bu dönüşüm, tek hamlede kurulacak evrensel ve koşulsuz bir model yerine, kurumsal olarak kademelendirilmiş bir hak mimarisi gerektirir. Böyle bir dönüşüm için hak sahipliği açık kurallara bağlanmalı, idari takdir alanı daraltılmalı, gelir tabanı enflasyona karşı korunmalı, finansman mimarisi dağıtımsal olarak adil biçimde kurulmalı ve mevcut sosyal koruma programlarıyla kayıpsız entegrasyon sağlanmalıdır. Bu koşullar yerine getirilmediğinde ikameci model, hak temelli bir sosyal vatandaşlık zemini üretmek yerine mevcut yardım rejiminin daha geniş fakat aynı ölçüde kırılğan bir versiyonuna dönüşme riski taşıyacaktır.

Hakem Değerlendirmesi: İki bağımsız hakem tarafından değerlendirilmiştir.

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Mali Destek: Yazarlar bu çalışma için mali destek almamıştır.

Peer Review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The authors declared no conflict of interest.

Grant Support: The authors did not received financial support for this study.

Yapay Zekâ Beyanı:

Yazarlar, derginin yapay zekâ (AI) kullanım ilkeleri doğrultusunda; makalenin dil ve yazım denetimi ile kaynakça düzenleme süreçlerinde yapay zekâ araçlarından yararlanmışır. Bu kapsamda, çalışmanın içeriğine ilişkin tüm sorumluluk yazarlara aittir.

Kaynakça

- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2020). *Sosyal koruma kalkanı: Pandemi sürecinde uygulanan sosyal yardım faaliyetleri*. [https://www.aile.gov.tr/] (15.05.2026)
- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (2026). *Bütünleşik Sosyal Yardım Bilgi Sistemi (BSYBS) – e-hizmet tanıtımı*. [https://www.aile.gov.tr/btgmde/e-hizmetler-yeni/butunlesik-sosyal-yardim-bilgi-sistemi/] (25.01.2026)
- Akkan, B. (2018). The politics of care in Turkey: Sacred familialism in a changing political context. *Social Politics: International Studies in Gender, State & Society*, 25(1), 72-91.
- Almeida, V., De Poli, S., & Hernández, A. (2023). *Help the poor: The role of EU minimum income schemes in poverty alleviation* (Working Paper). European Commission, Joint Research Centre.
- Anadolu Ajansı. (2026, 4 Şubat). *İlk defa uygulanacak Gelir Tamamlayıcı Destek Programı bu yıl başlayacak*. [https://www.aa.com.tr/tr/gundem/ilk-defa-uygulanacak-gelir-tamamlayici-destek-programi-bu-yil-baslayacak/3819772] (12.05.2026)
- Arntz, M., Gregory, T., & Zierahn, U. (2016). *The risk of automation for jobs in OECD countries: A comparative analysis* (OECD Social, Employment and Migration Working Papers No. 189). OECD Publishing. https://doi.org/10.1787/5j1z9h56dvq7-en
- Aytaç, S. E. (2014). Distributive politics in a multiparty system: The conditional cash transfer program in Turkey. *Comparative Political Studies*, 47(9), 1211-1237. https://doi.org/10.1177/0010414013495357
- Baird, S., Ferreira, F. H. G., Özler, B., & Woolcock, M. (2014). Conditional, unconditional and everything in between: A systematic review of the effects of cash transfer programmes on schooling outcomes. *Journal of Development Effectiveness*, 6(1), 1-43. https://doi.org/10.1080/19439342.2014.890362
- Bärnthaler, R., & Dengler, C. (2023). Universal basic income, universal basic services, or time politics? A critical realist analysis of potentially transformative responses to the care crisis. *Journal of Critical Realism*, 22(4), 670-691. https://doi.org/10.1080/14767430.2023.2229179
- Basic Income Earth Network [BIEN]. (2016, 29 Ekim). *International: BIEN's clarification of UBI*. https://basicincome.org/news/2016/10/international-biens-clarification-ubi/
- Bastagli, F., Hagen-Zanker, J., Harman, L., Barca, V., Sturge, G., Schmidt, T., & Pellerano, L. (2016). *Cash transfers: What does the evidence say? A rigorous review of programme impact and of the role of design and implementation features*. Overseas Development Institute.
- Benzaghta, M. A., Elwalda, A., Mousa, M., Erkan, I., & Rahman, M. (2021). SWOT analysis applications: An integrative literature review. *Journal of Global Business Insights*, 6(1), 55-73. https://doi.org/10.5038/2640-6489.6.1.1148
- Buğra, A., & Keyder, Ç. (2006). The Turkish welfare regime in transformation. *Journal of European Social Policy*, 16(3), 211-228. https://doi.org/10.1177/0958928706065593

- Büchs, M. (2021). Sustainable welfare: How do universal basic income and universal basic services compare? *Ecological Economics*, 189, 107152. <https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2021.107152>
- Cantillon, S., & McLean, C. (2016). Does basic income guarantee promote gender equality? An analysis using capability approach and gender budgeting. *Social Policy and Society*, 15(3), 495-509. <https://doi.org/10.1017/S1474746416000082>
- Charlier, J. (2004). Solution of the social problem, or humanitarian constitution, based upon natural law. In J. Cunliffe & G. Erreygers (Eds.), *The origins of universal grants: An anthology of historical writings on basic capital and basic income*. Palgrave Macmillan. (Orijinal eser 1848'de yayımlanmıştır)
- Coşkun, S., Güneş, S., & Ortakaya, F. (2011). Asgari gelir desteği ve Türkiye'de uygulanabilirliği: Bir model denemesi. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 13(3), 129-158.
- Council of the European Union. (2023). Council Recommendation of 30 January 2023 on adequate minimum income ensuring active inclusion (2023/C 41/01). *Official Journal of the European Union*.
- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı [ÇSGB]. (2025). *Ulusal istihdam stratejisi (2025-2028)*. [<https://www.cs.gb.gov.tr/Media/t0bomvck/ulusal-istihdam-stratejisi-2025-2028.pdf>] (29.01.2026)
- Çelik, A. (2010). Muhafazakâr sosyal politika yönelimi: Hak yerine yardım-yükümlülük yerine hayırseverlik. *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 42, 63-81.
- de Paz-Báñez, M. A., Asensio-Coto, M. J., Sánchez-López, C., & Aceytuno, M.-T. (2020). Is there empirical evidence on how the implementation of a universal basic income (UBI) affects labour supply? A systematic review. *Sustainability*, 12(22), 9459. <https://doi.org/10.3390/su12229459>
- Dermont, C., & Weisstanner, D. (2020). Automation and the future of the welfare state: Basic income as a response to technological change? *Political Research Exchange*, 2(1), 1757387. <https://doi.org/10.1080/2474736X.2020.1757387>
- Durmaz, O. S., & Meydan, İ. G. (2024). Temel gelir yaklaşımı üzerine eleştirel tezler. *Çalışma ve Toplum*, 2(81), 529-564. <https://doi.org/10.54752/ct.1413893>
- Dwyer, P. (2004). Creeping conditionality in the UK: From welfare rights to conditional entitlements? *Canadian Journal of Sociology*, 29(2), 265-287. <https://doi.org/10.1353/cjs.2004.0022>
- e-Devlet Kapısı. (2026, 31 Ocak). *e-Devlet Kapısı kullanıcı istatistikleri*. [<https://www.turkiye.gov.tr/edevlet-istatistikleri?kullanici=Istatistikleri>]
- Erdoğan, M. M., & Akar, S. (2020). Dördüncü sanayi devrimi çerçevesinde koşulsuz temel gelir: Türkiye için bir değerlendirme. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 15(3), 903-924.
- Esping-Andersen, G. (1990). *The three worlds of welfare capitalism*. Princeton University Press.
- European Commission. (2025). *Türkiye 2025 report (SWD (2025) 756 final)*.
- Eurostat. (2025). *Population structure and ageing (Statistics Explained; data extracted February 2025)*. [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Population_structure_and_ageing] (18.01.2026)
- Fiszbein, A., & Schady, N. (2009). *Conditional cash transfers: Reducing present and future poverty*. World Bank.
- Francesca, M., & Prady, D. (2018). *Universal basic income: Debate and impact assessment (IMF Working Paper No. WP/18/273)*. International Monetary Fund. <https://doi.org/10.5089/9781484388197.001>
- Fraser, N. (2016). Contradictions of capital and care. *New Left Review*, 100, 99-117.
- Frazer, H., & Marlier, E. (2016). *Minimum income schemes in Europe: A study of national policies 2015*. European Commission.

- Giulietti, C. (2014). The welfare magnet hypothesis and the welfare take-up of migrants. *IZA World of Labor*, 37. <https://doi.org/10.15185/izawol.37>
- Gough, I. (2019). Universal basic services: A theoretical and moral framework. *The Political Quarterly*, 90(3), 534-542. <https://doi.org/10.1111/1467-923X.12706>
- Gökbayrak, Ş. (2017). Değişen refah devletleri ve sosyal yardımlar. *Sosyal Güvenlik Dergisi*, 7(1), 71-90.
- Grütjen, D. (2008). The Turkish welfare regime: An example of the Southern European model? The role of the state, market and family in welfare provision. *Turkish Policy Quarterly*, 7(1), 111-129.
- Herd, P., & Moynihan, D. P. (2018). *Administrative burden: Policymaking by other means*. Russell Sage Foundation.
- Hernanz, V., Malherbet, F., & Pellizzari, M. (2004). *Take-up of welfare benefits in OECD countries: A review of the evidence* (OECD Social, Employment and Migration Working Papers No. 17). OECD Publishing.
- Immervoll, H. (2010). *Minimum-income benefits in OECD countries: Policy design, effectiveness and challenges* (OECD Social, Employment and Migration Working Papers No. 100). OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/218402763872>
- International Labour Organization. (1952). *Social Security (Minimum Standards) Convention, 1952* (No. 102).
- International Labour Organization. (2012). *Social Protection Floors Recommendation, 2012* (No. 202).
- International Labour Organization. (2021). *World social protection report 2020-22: Social protection at the crossroads – in pursuit of a better future*. International Labour Organization.
- International Labour Organization. (2024). *World social protection report 2024-26: Universal social protection for climate action and a just transition*. International Labour Organization.
- Irzık, E. (2018). *Türkiye'nin sosyal yardım rejimi: "Temel gelir" zamanı geldi mi?* TESEV.
- Jäger, A., & Zamora Vargas, D. (2023). *Welfare for markets: A global history of basic income*. University of Chicago Press.
- Kapar, R. (2023). Türkiye'de çalışanların yoksulluğu, yoksunluğu ve sosyal dışlanmaları. *Reflektif Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(2), 279-308. <https://doi.org/10.47613/reflektif.2023.106>
- Katz, M. B. (1989). *The undeserving poor: From the war on poverty to the war on welfare*. Pantheon Books.
- Korpi, W., & Palme, J. (1998). The paradox of redistribution and strategies of equality: Welfare state institutions, inequality, and poverty in the Western countries. *American Sociological Review*, 63(5), 661-687.
- Kroupová, K., Havránek, T., & Iršová, Z. (2024). Student employment and education: A meta-analysis. *Economics of Education Review*, 100, Article 102539. <https://doi.org/10.1016/j.econedurev.2024.102539>
- Lavinas, L. (2013). 21st century welfare. *New Left Review*, 84, 5-40.
- Lister, R. (2004). *Poverty*. Polity Press.
- Marchal, S., Marx, I., & Van Mechelen, N. (2011). *Do Europe's minimum income schemes provide adequate shelter against the economic crisis and how, if at all, have governments responded?* (CSB Working Paper No. 11/05). University of Antwerp, Herman Deleeck Centre for Social Policy.
- Martinelli, L. (2019). A basic income trilemma: Affordability, adequacy, and the advantages of radically simplified welfare. *Journal of Social Policy*, 49(3), 461-482. <https://doi.org/10.1017/S0047279419000424>

- Metin, B. (2012). Yoksullukla mücadelede asgari gelir güvencesi: Türkiye’de sosyal yardım ve hizmet sisteminde mevcut durum ve asgari gelir güvencesi ihtiyacı. *Sosyal Güvenlik Dergisi*, 2(1), 117-151.
- More, T. (2012). *Open Utopia* (S. Duncombe, Ed.). Minor Compositions. (Orijinal eser 1516’da yayımlanmıştır)
- Natili, M. (2020). Worlds of last-resort safety nets? A proposed typology of minimum income schemes in Europe. *Journal of International and Comparative Social Policy*, 36(1), 57-75. <https://doi.org/10.1017/ics.2019.9>
- Nettle, D., Johnson, E., Johnson, M., & Saxe, R. (2021). Why has the COVID-19 pandemic increased support for universal basic income? *Humanities and Social Sciences Communications*, 8, 79. <https://doi.org/10.1057/s41599-021-00760-7>
- Neyt, B., Omev, E., Verhaest, D., & Baert, S. (2019). Does student work really affect educational outcomes? A review of the literature. *Journal of Economic Surveys*, 33(3), 896-921. <https://doi.org/10.1111/joes.12301>
- Noël, A. (2018). The politics of minimum income protection in OECD countries. *Journal of Social Policy*, 48(2), 227-247. <https://doi.org/10.1017/S0047279418000256>
- OECD. (2017). *Basic income as a policy option: Can it add up?* OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/77d7fe00-en>
- OECD. (2025). *Revenue statistics OECD 2025: Türkiye* (Country note). OECD Publishing. [https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2025/12/revenue-statistics-2025-country-notes_3708be73/turkiye_d84ed8d7/bf062fe6-en.pdf] (20.01.2026)
- Offe, C. (2008). Basic income and the labor contract. *Basic Income Studies*, 3(1), 1-30. <https://doi.org/10.2202/1932-0183.1100>
- Orloff, A. S. (2013). Why basic income does not promote gender equality. In K. Widerquist, J. A. Noguera, Y. Vanderborght, & J. De Wispelaere (Eds.), *Basic income: An anthology of contemporary research* (pp. 149-152). Wiley-Blackwell.
- Ortiz, I., Behrendt, C., Acuña-Ulate, A., & Nguyen, Q. (2018). *Universal basic income proposals in light of ILO standards: Key concepts and global costing* (Extension of Social Security Working Paper No. 62). International Labour Organization.
- Öktem, K. G., & Erdoğan, C. (2020). Between welfare state and (state-organised) charity: How Turkey’s social assistance regime blends two competing policy paradigms. *International Journal of Sociology and Social Policy*, 40(3/4), 205-219. <https://doi.org/10.1108/IJSSP-11-2018-0217>
- Öktem, K. G., & Leisering, L. (2025). Emerging social assistance regimes in middle income countries: Turkey in comparative perspective. *Journal of European Social Policy*. <https://doi.org/10.1177/14680181251384653>
- Özsoy, D., & Karataş, K. (2021). Türkiye’de yoksullukla mücadelede uygulanan sosyal yardımlar. *19 Mayıs Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(2), 221-237. <https://doi.org/10.52835/19maysbd.814411>
- Paine, T. (2004). Agrarian justice. In J. Cunliffe & G. Erreygers (Eds.), *The origins of universal grants: An anthology of historical writings on basic capital and basic income*. Palgrave Macmillan. (Orijinal eser 1797’de yayımlanmıştır)
- Pateman, C. (2004). Democratizing citizenship: Some advantages of a basic income. *Politics & Society*, 32(1), 89-105. <https://doi.org/10.1177/0032329203261100>
- Raventós, D. (2007). *Basic income: The material conditions of freedom*. Pluto Press.

- Rizvi, A., Kearns, M., Dignam, M., Coates, A., Sharp, M. K., Magwood, O., Labelle, P. R., Rossiter, S., Al-Zubaidi, A. A. A., Dewidar, O., Idzerda, L., Aguilera, J. M. P., Seal, H., Little, J., Martín, A. M. A., Petkovic, J., Jull, J., Gergyek, L., Ghogomu, E. T., ... Kristjansson, E. (2024). Effects of guaranteed basic income interventions on poverty-related outcomes in high-income countries: A systematic review and meta-analysis. *Campbell Systematic Reviews*, 20(2), e1414. <https://doi.org/10.1002/cl2.1414>
- Rymon, Y. (2025). Universal basic income: Ideological debate and evidence from Iran, Alaska, and Switzerland. *World Review of Political Economy*, 16(2), 281-309. <https://doi.org/10.13169/worlrevipoliecon.16.2.0281>
- Siddiqi, A., Rajaram, A., & Miller, S. P. (2018). Do cash transfer programmes yield better health in the first year of life? A systematic review linking low-income/middle-income and high-income contexts. *Archives of Disease in Childhood*, 103(10), 920-926. <https://doi.org/10.1136/archdischild-2017-314301>
- Social Protection Committee, & European Commission. (2025). *The 2025 minimum income report: Part I – Horizontal analysis*. European Commission.
- Spence, T. (2004). The rights of infants. In J. Cunliffe & G. Erreygers (Eds.), *The origins of universal grants: An anthology of historical writings on basic capital and basic income*. Palgrave Macmillan. (Orijinal eser 1797’de yayımlanmıştır)
- Stähl, C., & MacEachen, E. (2021). Universal basic income as a policy response to COVID-19 and precarious employment: Potential impacts on rehabilitation and return-to-work. *Journal of Occupational Rehabilitation*, 31(1), 3-6. <https://doi.org/10.1007/s10926-020-09923-w>
- Standing, G. (2011). *The precariat: The new dangerous class*. Bloomsbury Academic.
- Şahin, S. Ç., & Kılıç, İ. E. (2021). Basic income and its applicability in Turkey. *New Perspectives on Turkey*, 65, 6-26.
- Taherdoost, H., & Madanchian, M. (2021). Determination of business strategies using SWOT analysis: Planning and managing the organizational resources to enhance growth and profitability. *Macro Management & Public Policies*, 3(1). <https://doi.org/10.30564/mmpp.v3i1.2748>
- Tekgüç, H., & Eryar, D. S. (2023). *Redistribution trends in Turkey: Regressive taxes, structural change, and demographics* (CEQ Working Paper No. 134). Commitment to Equity Institute, Tulane University.
- Thompson, M. (2022). Money for everything? Universal basic income in a crisis. *Economy and Society*, 51(3), 353-374. <https://doi.org/10.1080/03085147.2022.2035930>
- Titmuss, R. M. (1968). *Commitment to welfare*. Allen & Unwin.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi. (2025, 8 Aralık). *Tutanak dergisi: 28. dönem, 4. yasama yılı, 26. birleşim*. [<https://cdn.tbmm.gov.tr/TbmmWeb/Tutanak/28/4/26/Tam/1cf85bb5-760b-40b9-aeffb-c83726a61322.pdf>] (04.02.2026)
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2024). *İstatistiklerle yaşlılar*. [https://www.tuik.gov.tr/media/announcements/ist_yasli2024.pdf] (05.02.2026)
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2025a, 30 Aralık). *İşgücü istatistikleri, Kasım 2025* (Haber Bülteni No. 54068). [<https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Isgucu-Istatistikleri-Kasim-2025-54068>] (04.02.2026)
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2025b, 16 Mayıs). *İstatistiklerle gençlik, 2024* (Haber Bülteni No. 54077). [<https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Genclik-2024-54077>] (02.02.2026)
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2026). *Tüketici fiyat endeksi, Ocak 2026* (Haber Bülteni No. 58293). [<https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Tuketici-Fiyat-Endeksi-Ocak-2026-58293>] (07.04.2026)
- Türkiye İş Kurumu. (2026, Ocak). *İşsizlik sigortası fonu bülteni*. [<https://www.iskur.gov.tr/kurumsal/yayinlar/issizlik-sigortasi-bulteni/2026/>] (02.02.2026)

- United Nations. (1948). *Universal Declaration of Human Rights*. [<https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights>] (02.02.2026)
- United Nations. (1966). *International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights*. [<https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/international-covenant-economic-social-and-cultural-rights>] (02.02.2026)
- Ünlü, E. Ö. (2017). Refah devletinin krizi, sosyal politikada dönüşüm ve temel gelir. *Mülkiye Dergisi*, 41(2), 123-166.
- Ünlütürk Ulutaş, Ç. (2017). Türkiye refah rejiminin dönüşüm sürecinde sosyal yardım sistemi. *Emek Araştırma Dergisi*, 8(12), 27-48.
- van Oorschot, W. (2008). Solidarity towards immigrants in European welfare states. *International Journal of Social Welfare*, 17(1), 3-14.
- Van Parijs, P., & Vanderborght, Y. (2017). *Basic income: A radical proposal for a free society and a sane economy*. Harvard University Press.
- Vives, J. L. (1999). *On assistance to the poor* (A. Tobriner, Trans., introd., & comment.). University of Toronto Press. (Orijinal eser 1526'da yayımlanmıştır)
- Weeks, K. (2020). Anti/postwork feminist politics and a case for basic income. *tripleC: Communication, Capitalism & Critique*, 18(2), 575-594. <https://doi.org/10.31269/triplec.v18i2.1174>
- White, S. (2003). *The civic minimum: On the rights and obligations of economic citizenship*. Oxford University Press.
- Widerquist, K. (2013). *Independence, propertylessness, and basic income: A theory of freedom as the power to say no*. Palgrave Macmillan.
- Widerquist, K., & Howard, M. W. (Eds.). (2012). *Alaska's Permanent Fund Dividend: Examining its suitability as a model*. Palgrave Macmillan.
- World Bank. (2025). *State of social protection report 2025: The 2-billion-person challenge*. World Bank.
- Zelleke, A. (2011). Feminist political theory and the argument for an unconditional basic income. *Policy & Politics*, 39(1), 27-42. <https://doi.org/10.1332/030557311X546299>
- Zelleke, A. (2012). Basic income and the Alaska model: Limits of the resource dividend model for the implementation of an unconditional basic income. In K. Widerquist & M. W. Howard (Eds.), *Alaska's Permanent Fund Dividend: Examining its suitability as a model* (pp. 191-219). Palgrave Macmillan.